GEOSECURITOLOGIA – O NOUĂ ABORDARE INTERDISCIPLINARĂ ÎN CERCETAREA SECURITĂŢII NAŢIONALE A REPUBLICII MOLDOVA[1]

GEOSECURITOLOGY – A NEW INTERDISCIPLINARY APPROACH TO RESEARCH NATIONAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Veaceslav UNGUREANU,
doctor în ştiinţe politice,
Institutul de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice
al Universităţii de Stat din Moldova

Abstract: Currently, the theoretical-applicative toolkit of the securitology is not enough to fully investigate the geopolitical dimension in order to provide a thorough analysis of the geopolitical phenomenon that determines the degree of security, and the lack of methodological means influences the quality of the process of generating relevant ideas and solutions on ensuring the national security of the Republic of Moldova. In this context, a new interdisciplinary approach is indispensable within the research of the national security of the Republic of Moldova – „Geosecuritology", which has an enormous scientific potential, having as epistemological support the analysis of the geopolitical dimension of the national security based on applicability, and as an object of investigation the influence of the geopolitical phenomenon from the perspective of the evolution of the structural transformations of the international system in the post-Cold War period on the security approached on a multilevel, systemic and structural-functional basis, which needs to be promoted and capitalized at academic, university and associative level.

[1] Articolul este elaborat în cadrul subprogramului 01.05.01 Securitatea naţională a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană: abordări juridice, politologice şi sociologice, realizat de Institutul de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice al Universităţii de Stat din Moldova.

Cuvinte cheie: Geosecuritologia, securitatea națională, neutralitatea permanentă, stat-tampon, Alianța Nord-Atlantică.

Cercetarea teoretico-aplicativă a dimensiunii geopolitice a securității naționale a Republicii Moldova se impune actualmente cu tot mai mare perspicacitate prin exploatarea dezvoltării factorilor propice necesari pentru reflecții interdisciplinare în condițiile intensificării gradului de complexitate și sporirii nivelului dinamismului relațiilor internaționale postrăzboi rece, care au determinat imperativul realizării unei investigații din perspectiva valorificării oportunității efectuării unei analize a influenței fenomenului geopolitic asupra procesului de redimensionare a securității abordată multinivelar, sistemic și structural-funcțional în contextul transformărilor structurale de sistem internațional din perioada postrăzboi rece. Remarcarea importanței științei geopolitice în abordarea cercetării interdisciplinare în conexiune cu securitatea națională a Republicii Moldova asigurând suportul analitic al subiectelor, cum ar fi: relațiile geopolitice de securitate dintre state; arhitectura geopolitică de securitate; geopolitica mediului de securitate; interesele geopolitice de securitate ale statelor; sfera de influență geopolitică de securitate din perspectiva prevenirii, identificării și combaterii riscurilor și amenințărilor sub aspectul asigurării și stabilității securității internaționale; constituirea și consolidarea complexelor de securitate regională; sporirea rezilienței componentelor securității naționale, s-a dovedit a fi una pertinentă și de semnificație majoră pentru a înțelege plurivalența fenomenului de securitate, care a evoluat și el odată cu dispariția ordinii mondiale bipolare, necesitând asigurarea unei cercetări noi, exhaustive a dimensiunii geopolitice în cadrul investigației riscurilor și amenințărilor la adresa securității naționale a Republicii Moldova. Evenimentele geopolitice din Ucraina, din 2014 când Federația Rusă a anexat Peninsula Crimeea și, în special din 24 februarie 2022, când Federația Rusă a comis o agresiune militară pe întreg teritoriul împotriva statului vecin, au sfidat teoriile securității elaborate în perioada postrăzboi rece în care dimensiunii geopolitice nu i s-a acordat o atenție semnificativă în calitate de concept sau chiar a fost ignorată deliberat

din cauza noilor condiții de existență a mediului de securitate, iar după tentativa Federației Ruse de a recontura sferele de influență geopolitică regională aplicând forța militară, dimensiunea geopolitică a securității a revenit în forță, prefigurând condiții pentru realizarea unor noi cercetări, determinând noi reflecții epistemologice, noi abordări empirice și noi dezbateri de idei în procesul de investigație a securitologiei.

Considerăm necesară fundamentarea teoretică și definirea unei noi direcții științifice în domeniul cercetării securității naționale a Republicii Moldova – „Geosecuritologia", care va consolida aserțiunea lansării și promovării unor analize actualizate și perfecționate, fiind indispensabile pentru procesul de cunoaștere a fenomenului geopolitic postrăzboi rece care determină realizarea evenimentelor și acțiunilor de securitate din partea statelor în contextul transformărilor structurale de sistem internațional. Fundamentarea teoretică a Geosecuritologiei abordată în calitate de nouă direcție științifică de cercetare în domeniul securității naționale a Republicii Moldova reprezintă prin conținut un fenomen combinativ multiaspectual care întrunește valențe corelative ale două ramuri științifice complexe a cunoașterii „geopoliticii" și „securitologiei", care fiind supuse analizei bazate pe interacțiune pentru stabilirea raporturilor între aceste domenii, au provocat numeroase dezbateri academice evidențiind aspectul geopolitic ca fiind unul determinant în comportamentul statelor în procesul de asigurare a securității, totodată, alimentând luări de poziție atât convergente ca esență, cât și diametral opuse din cauza naturii și cadrului epistemologic dificil supus investigațiilor științifice comparativ cu obiectele de studiu ale altor științe sociale. Geosecuritologia este o nouă direcție științifică de cercetare în cadrul securității naționale a Republicii Moldova, care investighează dimensiunea geopolitică a domeniului de securitate analizând totalitatea valorile geopolitice, care determină evoluția/involuția fenomenului de securitate, cum ar fi: relațiile geopolitice de securitate dintre state; arhitectura geopolitică de securitate; geopolitica mediului de securitate; interesele geopolitice de securitate ale statelor; sfera de influență geopolitică de securitate din perspectiva prevenirii, identificării și

combaterii riscurilor şi ameninţărilor sub aspectul asigurării şi stabilităţii securităţii internaţionale, constituirii şi consolidării complexelor de securitate regională şi sporirii rezilienţei componentelor securităţii naţionale.

După proclamarea independenţei, Republica Moldova s-a angajat într-un proces de identificare a identităţii sale geopolitice, situaţie care şi-a găsit expresie în stabilirea priorităţilor geopolitice în politica de securitate, în determinarea statutului geopolitic şi a poziţiei geopolitice în cadrul arhitecturii securităţii regionale şi internaţionale în perioada postrăzboi rece. Adoptarea Constituţiei Republicii Moldova, la 29 iulie 1994, a legiferat prin art. 11 statutul de neutralitate permanentă, care nu admite dislocarea de trupe militare ale altor state pe teritoriul suveran al său. Această clauză constituţională, în accepţia noastră, a supraapreciat situaţia geopolitică a Republicii Moldova, considerând-o ca fiind favorabilă pentru a fi realizată, însă prevederea enunţată nici pe departe n-a fost realizată, dat fiind că Republica Moldova şi-a supraevaluat potenţialul său geopolitic şi practic n-a sesizat transformările cardinale care se produceau în cadrul arhitecturii geopolitice mondiale a securităţii internaţionale, inclusiv în sistemul de securitate europeană. Prezenţa alternativei geopolitice de fortificare a securităţii naţionale, ce reprezintă realizarea aprofundării relaţiilor de cooperare în cadrul procesului integraţionist euroatlantic, s-au dovedit a fi un beneficiu şi o oportunitate pentru dezvoltarea şi modernizarea sistemului naţional de securitate şi apărare, însă Republica Moldova nu le valorifică deocamdată, considerându-le un pericol la adresa integrităţii teritoriale [1, p. 161].

Imperativul geopolitic în realizarea politicilor contemporane de asigurare a securităţii naţionale este unul vital pentru Republica Moldova, contribuind la edificarea unui nivel înalt de securizare şi care oferă un cadru analitic mai profund al situaţiei la zi privind evoluţia evenimentelor geopolitice regionale ce definesc mediul de securitate regională care generează o serie de riscuri şi ameninţări cu repercusiuni asupra tuturor componentelor ale securităţii naţionale a Republicii Moldova. De asemenea, discursul geopolitic în domeniul securităţii naţionale determină o

mai bună percepție de către societate în general și clasa politică în particular a poziției geopolitice a Republicii Moldova de *stat-tampon* și a statutului geopolitic de neutralitate permanentă, care în opinia noastră nu asigură securitatea națională, ci generează multiple vulnerabilități la adresa acesteia. Fortificarea dimensiunii geopolitice de asigurare a rezilienței sistemului național de securitate și apărare al Republicii Moldova va reliefa rezultatele analizelor geopolitice și vor demonstra existența provocărilor de ordin extern la adresa securității naționale cu care se confruntă actualmente Republica Moldova, dar și cu cele eventuale, pe termen mediu și lung, accentuând oportunitățile și soluțiile pentru consolidarea securității naționale prin aderarea la valorile de securitate cooperativă și apărare colectivă euroatlantică, care sunt oferite de contextul geopolitic regional, utilizând strategic amplasarea sa geopolitică regională importantă în realizarea intereselor geopolitice ale actorilor majori.

V. Juc exprimă supoziția că Republica Moldova s-a afirmat geopolitic grație consolidării poziţiei sale ca subiect geopolitic în spațiul european, în sensul că independenţa ei nu este pusă sub semnul întrebării de niciun actori internaţional, dar totodată are de soluționat mai multe probleme ce vizează asigurarea geopoliticii securității naționale și participarea activă la realizarea stabilității subregionale, cu repercusiuni la nivel regional. Însă, dinamica transformărilor geopolitice regionale din Europa de Est determină Republica Moldova să se afle într-o situație geopolitică precară, provenită nu numai din cauza factorilor obiectivi, cum ar fi situaţia geopolitică nefavorabilă, fiind poziţionată la interferenţa intereselor geopolitice ale unor actori majori, dar și a celor de nuanţă subiectivă, în sensul că rămâne sub incidenţa monitorizării din partea Consiliului Europei, statutul de neutralitate permanentă nu este respectat, n-au fost identificate soluții durabile de soluționare a conflictului din raioanele de est [2, p. 177].

Considerăm că Republica Moldova n-a reușit să elaboreze o strategie geopolitică viabilă ancorată pe valorile europene și euroatlantice care ar stabili irevocabilitatea și ireversibilitatea vectorului de dezvoltare și de modernizare a domeniului de securitate și

apărare națională, astfel contribuind la perpetuarea incertitudinii geopolitice care este determinată de conjunctura politică internă provizoriu edificată de partidele politice în scopul menținerii la putere și nu pentru realizarea intereselor geopolitice de asigurare a securității naționale. Complexitatea acestui obiectiv derivă din faptul că statele din regiunea geopolitică a Europei de Est, inclusiv și unele din spațiul postsovietic s-au angajat în procese de transformări profunde, însoţite, ca regulă, de numeroase perturbaţii atât în inteior, cât și în plan subregional. Republica Moldova se regăsește la interferența intereselor geopolitice ale marilor puteri, doar factorii externi fiind în măsură să influenţeze decisiv asupra asigurării securităţii unei mici puteri, ea fiind o figură ușoară pe tabla de șah, în acelaşi timp, o mică putere este impusă de situaţie să promoveze o geopolitică univectorială activă care să-i ofere oportunitatea de a valorifica contextul geopolitic pentru asigurarea securității naționale și regionale [3, p. 112-113].

Potrivit lui V. Juc, deja a devenit axiomatică prezumția că Republica Moldova se află geopolitic poziţionată într-o *zonă-gri*, exprimată prin riscuri politico-militare elevate și cu interes redus din partea Occidentului pentru asigurarea geopoliticii securității naționale a Republicii Moldova, până la data de 24 februarie 2022 când Federația Rusă a declanșat un război împotriva Ucrainei. În acord cu O. Serebrian și în dezacord cu Concepția politicii externe a Republicii Moldova, cercetătorul afirmă că datorită amplasării sale geografice și conjuncturii regionale Republica Moldova nu a avut o semnificaţie geopolitică regională deosebită, până la agresiunea militară a Federației Ruse împotriva Ucrainei, aflându-se la periferia spaţiului integrării europene și securității euroatlantice. Contrar așteptărilor optimiste, expuse de O. Serebrian, dar și de alți experți, V. Juc este de părere că valoarea geopolitică a Republicii Moldova nu s-a mărit cu extinderea Alianței Nord-Atlantice și Uniunii Europene spre Est, continuând să rămână vulnerabilă din punctul de vedere al consolidării rezilienței securității naționale, în special pe dimensiunea geopolitică, însă, în opinia noastră, situația s-a schimbat radical în contextul războiului din Ucraina, Republica Moldova devenind un actor geopolitic important în asigurarea

mediului de securitate regională. Cercetătorul susține că din punctul de vedere al conjuncturii geopolitice, Republica Moldova se află într-un spaţiu geopolitic de intensitate majoră, la hotarele sferelor de influenţă geopolitică a două mari puteri cu care trebuie să coopereze abordând pragmatic aspectul geopolitic al neutralității permanente, care în noile circumstanțe geopolitice regionale edificate de războiul din Ucraina, va determina o nouă perspectivă în soluționarea problemelor din domeniul securității și apărării naționale, necesitând elaborarea unei noi paradigme care să prevadă strategia etapizării acțiunilor concrete pe termen scurt, mediu și lung. În același timp, pentru asigurarea dimensiunii geopolitice a securității naționale, Republica Moldova nu poate să facă abstracție de interesele geopolitice ale Federaţiei Ruse din regiune, canalizându-le nu în detrimentul, ci în beneficiile sale, precum și de necesitatea de a imprima relaţiilor cu vecinii imediaţi, România și Ucraina, un spirit mult mai pragmatic și coerent de cooperare, deoarece România este membru deplin al Alianței Nord-Atlantice și Uniunii Europene și poate promova interesele geopolitice și poziţiile Republicii Moldova în structurile euroatlantice și instituţiile comunitare, iar Ucraina fiind implicată într-un război direct cu Federația Rusă o protejează de o eventuală ofensivă și extindere militară a războiului pe teritoriul său, dar și fiind un obstacol serios în calea presiunilor și tentativelor de a o recruta în structurile pe care le dezvoltă [2, p. 177-178].

Ca și în cazul oricărui altei puteri mici, analiza problemelor legate de geopolitica securității naționale a Republicii Moldova nu poate fi înscrisă în cadrul unui model metodologic universal. O serie de factori geopolitici şi de variabile specifice îi conferă particularităţi deosebite. O. Serebrian și V. Croitoru specifică că, din punctul de vedere a situației geopolitice în contextul noilor conturări ale sferelor de influență geopolitică regională din Europa de Est precedate de agresiunea militară a Federației Ruse împotriva Ucrainei, Republica Moldova se află la confluența intereselor geopolitice ale marilor puteri, fiindu-i atribuită o importanță ce se exprimă prin interferența a doi factori strategici regionali semnificativi, fiecare dintre actorii geopolitici depunând eforturi pentru

a-şi consolida poziţiile, şi anume: importanţa strategică pentru Federaţia Rusă din perspectiva vecinătăţii cu Alianţa Nord-Atlantică şi Uniunea Europeană; asigurarea securităţii geopolitice regionale la hotarele de Est ale Alianței Nord-Atlantică și Uniunii Europene, în condițiile nesoluționării conflictului din raioanele de est ale Republicii Moldova care se încadrează în categoria amenințărilor asimetrice, dar și convenționale. V. Teosa, Gr. Vasilescu și V. Croitoru relevă că în situaţia geopolitică actuală, Republica Moldova îşi exprimă poziţia sa pe baza promovării intereselor sale geopolitice vitale: reconstituirea integrității teritoriale și restabilirea suveranității pe întreg teritoriu în hotarele recunoscute de către comunitatea internațională [4, p. 342], în opinia noastră – interese care stau la baza edificării principiilor fundamentale ale geopoliticii securității naționale a Republicii Moldova. Această supoziţie este susţinută şi de O. Serebrian, completând-o cu un element geopolitic, care constă în poziţia-tampon a Republicii Moldova ce poate fi caracterizată prin amplasarea între două grupări politico-militare – Alianța Nord-Atlantică și Organizaţia Tratatului de Securitate Colectivă. Chiar dacă rivalitatea dintre aceste două blocuri militare nu este una declarată, este evident că ele se află într-o stare de antagonism geopolitic latent, ultimele extinderi ale Alianței Nord-Atlantice, a șaptea când a aderat Muntenegru în 2017 și a opta când a aderat Macedonia de Nord în 2020, a demonstrat cu prisosinţă acest lucru. O altă caracteristică importantă, în viziunea lui O. Serebrian, este interesul geopolitic și strategic al Federaţiei Ruse pentru Republica Moldova, care continuă să-şi menţină aici şi o prezenţă militară [5, p. 76-77].

În ordinea de idei reliefată, opinăm că relațiile de rivalitate geopolitică dintre Occident și Federaţia Rusă manifestate prin declanşarea unui război de către Federația Rusă împotriva Ucrainei pentru a-și realiza intereselor geopolitice regionale în Europa de Est, determină o reconfigurare a conjuncturii geopolitice a mediului de securitate regională care denotă un grad sporit de intensitate asupra geopoliticii securităţii naţionale a Republicii Moldova. Ambele părţi datorită învecinării sale încearcă să-şi acomodează strategic poziţiile din punct de vedere al securității, astfel exerci-

tând presiuni de ordin geopolitic pentru a putea influența geopolitica securității naționale a statelor aflate în *zona-tampon*.

Actualmente, în condițiile războiului dintre Federația Rusă și Ucraina care generează amplificarea riscurilor și amenințărilor la adresa securității regionale, totodată, periclitând și securitatea națională a Republicii Moldova, determină necesitatea organizării unor dezbateri naționale substanțiale la nivelurile mediului academic, societății civile și clasei politice privind regândirea asigurării dimensiunii geopolitice a securității naționale prin valorificarea oportunităților oferite ca urmare a aprofundării relațiilor politico-militare cu Alianța Nord-Atlantică în vederea fortificării rezilienței sistemului național de securitate a Republicii Moldova, dar și eventualitatea modificării statutului geopolitic de neutralitate permanentă a Republicii Moldova pentru aderarea la Alianța Nord-Atlantică, astfel consolidând definitiv dimensiunea geopolitică a securității naționale, beneficiind de o securitate cooperativă și de o apărare colectivă. În același timp, ezitarea realizării de către Republica Moldova a alternativei geopolitice de asigurarea a consolidării capacității de reziliență a sistemului național de securitate a Republicii Moldova, ar determina conservarea statutului geopolitic de neutralitate permanentă nefuncțională care nu asigură, ci doar sporește gradul de vulnerabilitate al securității naționale, precum și păstrarea poziției geopolitice de *stat-tampon* între două centre de putere, astfel diminuând potențialul geopolitic de asigurarea a securității naționale, fiind menținută în sfera de influență geopolitică a Federației Ruse [1, p. 162].

Subliniem că pentru realizarea dimensiuni geopolitice de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova au fost adoptate un set de acte legislative care stabilesc statutul de neutralitate permanentă a Republicii Moldova, astfel la 29.07.1994 a fost adoptată Constituția Republicii Moldova, la 22.05.2008 a fost adoptată Concepția securității naționale și la 15.07.2011 a fost adoptată Strategia securității naționale, elaborarea cărora a fost determinată de conjunctura geopolitică a mediului de securitate regională. Documentele stabilesc statutul geopolitic de neutralitate permanentă a Republicii Moldova, ceea ce presupune că țara

noastră nu este parte şi nici nu va intra în blocuri militare, nu va participa la acţiuni militare şi nu va admite prezenţa pe teritoriul său a unor trupe militare şi armamente străine, statutul geopolitic de neutralitate permanentă fiind principiul de bază şi piatra de temelie a asigurării funcţionalităţii sistemului naţional de securitate a Republicii Moldova [6, p. 33].

V. Moşneaga şi V. Beniuc consideră că cel mai optimal şi efectiv mijloc de asigurarea a securităţii naţionale, care ar corespunde intereselor geopolitice ale Republicii Moldova îl constituie strategia şi tactica neutralităţii permanente, punctând că asigurarea dimensiunii geopolitice a securităţii naţionale a Republicii Moldova trebuie să fie realizată prin promovarea unei politici externe echilibrate, bazate pe o profundă analiză a contradicţiilor dintre marile puteri, statele participante la structurile regionale, subregionale şi statele vecine [7, p. 19].

Conform lui N. Osmochescu, ideea de a proclama Republica Moldova ca stat cu statut de neutralitate permanentă nu a apărut spontan, ci a fost o idee propusă şi temeinic analizată, care a fost influenţată de mai mulţi factori externi, cei mai importanţi fiind: poziţionarea geopolitică de *stat-tampon*; interesele geopolitice constante ale Federaţiei Ruse în zonă; menţinerea trupelor ruse în regiunea transnistreană; situaţia de conflict creată în raioanele de est ale Republicii Moldova începând cu anul 1992 [8, p. 4-5]. N. Osmochescu este de părerea că instituţia neutralităţii permanente poate fi şi trebuie examinată în mai multe aspecte: ca instituţie de drept constituţional a statului; ca instituţie de drept internaţional public; ca element al securităţii naţionale şi internaţionale [9, p. 182], subliniind că până în prezent Republica Moldova nu a încheiat acordul cu alte state prin care acest statut să fie recunoscut şi garantat, ceea ce nu este efectiv, cu toate acestea statutul de neutralitate permanentă creează obligaţia generală a tuturor statelor de a-l respecta [9, p. 183]. De aceeaşi părere este şi V. Gamurari specificând că posibilitatea declaraţiei neutralităţii permanente printr-un act unilateral a fost introdusă intenţionat de către legiuitori, pentru a exclude concepţia conform căreia neutralitatea Republicii Moldova, ce nu este garantată printr-un tratat internaţional, nu ar

produce efecte juridice. Mai mult ca atât, cercetătorul insistă asupra specificului neutralităţii permanente, care constă în faptul că posesor al acesteia poate fi doar statul subiect originar în dreptul internaţional. În cazul impunerii statutului unei neutralităţi printr-un tratat internaţional, aceasta se poate produce doar în condiţiile garantării suveranităţii şi integrităţii teritoriale [10, p. 242].

În același timp, V. Lupan este de părerea că, dacă Republica Moldova a inclus neutralitatea în documentele care fundamentează geopolitica instituționalizării securității naționale a Republicii Moldova având drept scop retragerea trupelor ruseşti din raioanele de est, iar Federaţia Rusă insistă consecvent pe neutralitatea Republicii Moldova urmărind obiectivul că aceasta nu va deveni membră a Alianței Nord-Atlantice. Republica Moldova, dacă îşi doreşte un viitor euroatlantic şi european, care îi este oferit de Organizația Nord-Atlantică și de Uniunea Europeană, egal cu cel al altor state membre, nu poate fi doar un consumator de securitate, dar va trebui să-şi asume și un rol mai serios şi să înceapă să devină şi un furnizor de securitate regională în contextul unei noii reconfigurări a conjuncturii geopolitice a mediului de securitate regională din Europa de Est, care va fi edificată în perioada de după războiul dintre Federația Rusă și Ucraina [11].

S. Cebotari examinează principalele probleme şi preocupări ce ţin de statutul de neutralitate permanentă a Republicii Moldova, în contextul activizării cooperării cu Alianța Nord-Atlantică și tendința predominării influenţei geopolitice a acesteia în regiunea Europei de Est. În opinia sa, declararea unui asemenea statut presupunea apărarea eficientă a intereselor de securitate națională reieşind din situaţia geopolitică regională și consolidarea păcii și stabilităţii în Republica Moldova, însă problema elucidării indispensabilităţii statutului de neutralitate permanentă pentru Republica Moldova sau dezvoltarea vectorului direcţionat către aderarea la Alianța Nord-Atlantică, acţiune care ar garanta securitatea atât în regiune, cât și pe teritoriul Republicii Moldova, rămâne și în prezent una actuală și deschisă pentru dezbateri în Republica Moldova. S. Cebotari susţine că statutul de neutralitate permanentă nu vizează promovarea intereselor naţionale prin menţinerea la

distanţă a marilor puteri şi prin tratate, ci, dimpotrivă, contribuie la asigurarea securităţii naţionale şi regionale prin stabilirea unor relaţii în scopul prosperităţii [12, p. 90].

În această ordine de ideii, A. Burian afirmă că Republica Moldova nu va rămâne în continuare o ţară neutră, deoarece confruntările geopolitice dintre Est şi Vest determină Republica Moldova să-şi asigure geopolitica securităţii naţionale printr-un posibil parteneriat cu acel stat sau bloc politico-militar care va fi în stare să-i garanteze independenţa şi integritatea teritorială [13, p. 8, 10]. O. Dorul punctează că pe plan internaţional statutul de neutralitate permanentă a Republicii Moldova n-a fost valorificat pe deplin, totodată, reliefând raţiunea adoptării de către Republica Moldova a statutului de neutralitate permanentă, pe care a redus-o la următoarele idei: realităţile geopolitice în contextul luptei pentru sferele de influenţă; potenţialul politic şi militar destul de slab al Republicii Moldova; situaţia ţărilor vecine [14, p. 202].

C. Manolache este de părerea că în condiţiile în care raioanele de est se aflau sub ocupaţia fostei Armate a 14-a, prin conceptul de neutralitate se urmărea (şi în prezent) asigurarea unor condiţii optime de apărare a independenţei, suveranităţii, integrităţii teritoriale şi securităţii naţionale la cele patru niveluri: individual (cetăţeni), colectiv (asociaţii de interese), naţional (stat) şi internaţional (în mediul extern) [15, p. 136]. A. Lavric, la rândul său, identifică problemele cu care se confruntă Republica Moldova în contextul asigurării securităţii naţionale din perspectiva statutului geopolitic de neutralitate permanentă, acestea fiind: terorismul, traficul de droguri şi persoane, migraţia ilegală, conflictele nesoluţionate. În opinia sa, prevenirea şi combaterea acestor provocări pot avea loc numai în condiţiile renunţării la principiul neutralităţii permanente şi intensificării eforturilor privind o mai strânsă interacţiune cu Alianţa Nord-Atlantică, care va contribui la rezolvarea conflictului transnistrean şi la asigurarea securităţii naţionale a Republicii Moldova [16, p. 87]. V. Mija examinează conceptul de neutralitate în aspect evolutiv geopolitic prin a-l defini şi clasifica în scopul distingerii modelului geopolitic al statelor neutre [17, p. 109-110]. Cercetătorul confruntă unele viziuni privitor la aplicabilitatea sta-

tutului de neutralitate în diferite perioade de timp și anumite contexte geopolitice, exprimând supoziția absolut fondată că realitățile geopolitice în context global și regional pot schimba percepția asupra statutului geopolitic de neutralitate a țării [17, p. 115].

În accepția lui V. Pleșca, fiecare țară cu statut de neutralitate permanentă trebuie să-și propună o formă proprie a neutralității care să răspundă necesităților de ordin intern și extern ale statului, cu posibilitatea de a fi modificată în timp. În opinia sa, Concepția securității naționale a Republicii Moldova reflectă în mod explicit evaluarea generală a mediului de securitate în plan național și internațional în care operează Republica Moldova [18]. Nu suntem de acord cu afirmațiile lui V. Pleșca, considerăm că, în contextul războiului dintre Federația Rusă și Ucraina s-au produs schimbări fundamentale în arhitectura geopolitică mondială a securității internaționale și în conjunctura geopolitică a mediului de securitate regională din Europa de Est, care generează noi riscuri și amenințări geopolitice la adresa componentelor securității naționale ale Republicii Moldova, iar evaluarea generală a mediului de securitate regională în care operează Republica Moldova prevăzută în Concepția securității naționale nu mai reflectă actualitate și importanță pentru asigurarea securității naționale, de asemenea, politicile din domeniul securității și apărării naționale nu mai generează soluții relevante pentru combaterea riscurilor și amenințărilor la adresa securității naționale și nu mai reprezintă o sursă de idei raționale pentru procesul de consolidare a rezilienței instituționale a sistemului național de securitate și apărare al Republicii Moldova, necesitând în regim de urgență demararea procesului de elaborare și adoptare a unor noi documente strategice de bază pentru asigurarea veritabilă a securității și apărării naționale a Republicii Moldova.

I. Chifu este sceptic în privința posibilității statului ce se află la periferie sau în *zona-tampon* între două blocuri geopolitice să-și poată asigura securitatea prin sine însuși și prin garanții de neutralitate [19]. I. Mastac exprimă opinia că statutul de neutralitate permanentă prevede abținerea statului de la aderarea la blocuri sau alianțe politico-militare. Totodată, fiecare stat, și mic, și mare,

poartă o anumită responsabilitate privitor la menţinerea stabilităţii şi securităţii atât proprii, cât şi regionale, internaţionale etc. [20, p. 8]. R. Gorincioi demonstrează falsitatea promotorilor neutralităţii permanente ce se axează pe compararea Republicii Moldova cu situaţia geopolitică a altor state neutre din Europa, susţinând că nici unul din statele neutre din Europa nu se confruntă cu problema secesionismului, a instabilităţii politice, economice şi puternicii presiuni geopolitice din partea Federaţiei Ruse [21].

V. Juc accentuează că statutul geopolitic de neutralitate permanentă, consfinţit constituţional, nu asigură în regim automat securitatea naţională a Republicii Moldova, iar rezultatul cel mai important se dovedește a fi neparticiparea la procesele de cooperare militară din cadrul Comunității Statelor Independente. Securitatea naţională a Republicii Moldova ar putea fi asigurată cel mai eficient în condiţiile integrării euroatlantice, prin repoziționarea sa geopolitică de *stat-tampon*, deoarece, calitatea de stat membru al Organizaţiei Nord-Atlantice ar putea să-i asigure securitatea naţională, în contextul în care, actualmente, organizația dată este cea mai viabilă în materie de securitate [22, p. 207].

I. Chifu precizează în contextul ordinei de idei reliefate de V. Juc că statutul geopolitic de neutralitate permanentă nu este nici soluţie de securitate, nici angajament pentru rezolvarea de către comunitatea internaţională prin state garante a unor probleme de securitate ale Republicii Moldova, cum sunt trupe militare străine pe teritoriul său, nu reprezintă un transfer către eventualele state garante privind soluționarea securității naționale și nu scutește statul neutru de obligaţiile de a respecta angajamentele luate ca stat neutru de asigurarea securității naționale, regionale și internaționale. În opinia expertului, adoptarea statutului geopolitic de neutralitate permanentă de către Republica Moldova nu este consecinţa unei strategii temeinic argumentate, urmărindu-se de fapt cedarea asigurării securității și responsabilităţii apărării statului comunității internaționale [23, p. 17].

În opinia noastră, statutul geopolitic de neutralitate permanentă a Republicii Moldova s-a dovedit a fi unul iluzoriu care n-a fost în stare să asigure o securitatea durabilă ce ar reflecta în sine toa-

te transformările geopolitice ale mediului de securitate regională postrăzboi rece, ci s-a dovedit a fi, mai degrabă, o provocare generând instabilitate geopolitică regională și vulnerabilitate pentru sistemului național de securitate amplificând riscul apariției unor impedimente geopolitice de consolidare a capacităților de contracarare a noilor riscuri și amenințări geopolitice cu care se confruntă Republica Moldova. Considerăm interpretarea art. 11 din Constituția Republicii Moldova de către Curtea Constituțională prin adoptarea Hotărârii nr. 14 din 02.05.2017, ca fiind un argument fundamental în favoarea admiterii participării forțelor armate ale Republicii Moldova la sisteme colective de securitate, asemenea sistemului de securitate al Națiunilor Unite, la operațiuni de menținere a păcii și operațiuni umanitare, care ar impune sancțiuni colective împotriva agresorilor și infractorilor de drept internațional, nefiind considerată o contradicție cu statutul de neutralitate. Totodată, prin această Hotărâre sunt combătute supozițiile acelor experți care pledează pentru demilitarizarea completă a Republicii Moldova în condițiile adoptării statutului geopolitic de neutralitate permanentă, care îi va asigura securitatea națională prin respectarea acesteia de către actorii internaționali, fiind promovată ideea desființării armatei naționale ca instituție inutilă. Implicarea forțelor armate ale Republicii Moldova în asigurarea securității internaționale și regionale, fiind eliminat impedimentul de ordin juridic, va consolida dimensiunea geopolitică în realizarea procesului de reziliență instituțională a sistemului național de securitate și apărare prin aprofundarea nivelului de instruire și pregătire profesională a efectivului, sporirea gradului de interoperabilitate, precum și realizarea standardelor internaționale în implementarea modernizării forțelor armate ale Republicii Moldova.

Subliniem că evoluția de consolidare a dimensiunii geopolitice de valorificare a oportunităților oferite de procesul de aderare la Alianța Nord-Atlantică în fortificarea rezilienței sistemului național de securitate a Republicii Moldova se confruntă cu trei probleme geopolitice majore interdependente, cum ar fi: 1) conflictul geopolitic dintre Federația Rusă și Republica Moldova, faza politico-militară a acestuia din raioanele de est ale Republicii Mol-

dova rămâne una înghețată nefiind soluționată până în prezent; 2) statutul geopolitic de neutralitate permanentă a Republicii Moldova; 3) poziționarea geopolitică a Republicii Moldova de *stat-tampon*. În acest context, susținem că obiectivul realizării unei analize pertinente a dimensiunii geopolitice a asigurării securității naționale a Republicii Moldova, care rezidă din necesitatea soluționării acestor trei probleme geopolitice existențiale pentru statul Republica Moldova apărând independența, suveranitatea și integritatea teritorială, în condițiile agresiunii militare declanșate de Federația Rusă împotriva Ucrainei, va scoate în evidență inevitabilitatea intensificării cooperării politico-militare cu Alianța Nord-Atlantică pentru protejarea intereselor geopolitice de securitate națională ale Republicii Moldova.

Prin urmare, aplicând studiul de caz în cercetarea situației geopolitice regionale create, afirmăm că Republica Moldova încearcă, deocamdată, sporadic și neconvingător să părăsească arealul de coliziune dintre Occident și Federația Rusă, iar perspectiva de redimensionare a poziționării geopolitice a Republicii Moldova de *stat-tampon*, care este determinată de statutul geopolitic de neutralitate permanentă, poate fi valorificată prin necesitatea de utilizare a dimensiunii geopolitice ca elementul fundamental în reconceptualizarea noii paradigme de asigurare a securității naționale, în contextul agresiunii militare a Federației Ruse împotriva Ucrainei. Realizarea unei cercetări continue a rolului și locului geopolitic al Republicii Moldova în condițiile reconfigurării conjuncturii geopolitice a mediului de securitate regională, va permite formarea unei percepții complexe și exhaustive cu privire la riscurile și amenințările de ordin geopolitic la adresa securității naționale cu care se va confrunta Republica Moldova pe termen mediu și lung. Reconturarea sferelor de influență geopolitică din regiunea Europei de Est, pe de o parte, și statutul geopolitic de neutralitate permanentă a Republicii Moldova, pe de altă parte, exercită o influență majoră asupra securității naționale și provoacă o reflecție conștientă referitor la accentuarea dimensiunii geopolitice, care este una determinantă și necesară în procesul de consolidare a capacității instituționale și a fortificării capabilității militare a sis-

temului național de securitate și apărare al Republicii Moldova, realizarea căreia trebuie să devină o chestiune substanțială în noua paradigmă geopolitică de asigurare a securității naționale [24, p. 287].

În concluzii constatăm că pentru realizarea procesului de consolidare a dimensiunii geopolitice prin valorificarea oportunităților de fortificare a rezilienței sistemului național de securitate al Republicii Moldova, evoluția căreia este subminată de problemele identificate, este necesară intensificarea relațiilor de cooperare politico-militare la nivel multilateral cu structurile și instituțiile euroatlantice, precum și la nivel bilateral cu statele membre ale Alianței Nord-Atlantică în cadrul Programului Parteneriatul pentru Pace, care vor contribui la implementarea unor reforme profunde de modernizare a sectorului de securitate și apărare națională, ce se va solda cu amplificarea gradului de descurajare a eventualelor pericole din partea potențialelor inamici, precum și combaterea eficientă a riscurilor și amenințărilor actuale la adresa securității naționale. Soluționarea acestor probleme geopolitice, care periclitează procesul de asigurare a independenței, suveranității și integrăţii teritoriale, depinde în mare măsură de finalitatea războiului dintre Federația Rusă și Ucraina, ce va determina o nouă reconfigurare a conjuncturii geopolitice a mediului de securitate regională, care va fundamenta edificarea unui nou sistem de securitate europeană, fiind reconturate noi sfere de influență geopolitică. Totodată, consolidarea dimensiunii geopolitice a securității naționale a Republica Moldova, prin repoziționarea geopolitică de *stat-tampon*, renunțarea la neutralitatea permanentă și aderarea la Alianța Nord-Atlantică, care va contribui la fortificarea statutului geopolitic de stat furnizor de securitate regională, depinde în mare măsură și de redimensionarea intereselor geopolitice ale Republicii Moldova în contextul noilor aranjamente de securitate regională.

Referinţe bibliografice:

1. UNGUREANU, Veaceslav. *Emergența statutului geopolitic al Republicii Moldova în contextul consolidării capacității instituționale a securității naționale în perioada pandemiei COVID-19*. In: *Meritocrație,*

profesionalism, integritate: deziderate versus realități. Materialele conferinței științifice cu participare internațională din 19 noiembrie 2020. Chișinău: ÎS F.E.-P. „Tiporgafia Centrală", 2021, pp. 160-189. ISBN 978-9975-157-25-4.

2. JUC, Victor. *Securitatea națională și politica externă ale Republicii Moldova în contextul transformărilor structurale de sistem postrăzboi rece*. Chișinău: F.E.-P. Tipografia Centrală, 2015. 200 p. ISBN 978-9975-53-530-4.

3. UNGUREANU, Veaceslav. *Redimensionarea arhitecturii geopolitice a sistemului internațional postrăzboi rece: adversități geostrategice și replieri de securitate*. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală", 2020. 236 p. ISBN 978-9975-3430-0-8.

4. TEOSA, Valentina, VASILESCU, Grigore, CROITORU, Vasile. *Geopolitica în sistemul ştiinţelor politice*. În: *Politologie: manual pentru specialităţile nonprofil* / coord. Moşneaga Valeriu, Rusnac Gheorghe, Sacovici Vasilii. Chişinău: CEP USM, 2007, pp. 336-345. ISBN 978-9975-70-183-9.

5. SEREBRIAN, Oleg. *Despre geopolitică.* Chișinău: Editura Cartier, 2009. 176 p. ISBN 978-9975-79-558-6.

6. UNGUREANU, Veaceslav. *Trăsăturile fundamentale ale conceptului de neutralitate permanentă al Republicii Moldova: dimensiunea funcțională*. În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice*. 2018, nr. 1, pp. 31-43. ISSN 1857-2294.

7. MOŞNEAGA, Valeriu, BENIUC, Valentin. *De ce Republica Moldova trebuie să urmeze calea neutralităţii permanente*. În: *Relaţii Internaţionale: istorie şi contemporaneitate*. 1998, vol. 1, pp. 18-25.

8. OSMOCHESCU, Nicolae. *Neutralitatea permanentă – instituţie de drept constituţional şi de drept internaţional public* (Studiu comparat). În: *Revista Naţională de Drept*. 2005, nr. 2, pp. 2-7. ISSN 1811-0770.

9. OSMOCHESCU, Nicolae. *Neutralitatea permanentă a Republicii Moldova în contextul relaţiilor internaţionale contemporane*. În: *Academia de Administrare Publică – 15 ani de modernizare a serviciului public din Republica Moldova. Materialele conferinţei internaţionale ştiinţifico-practice din 21 mai 2008*. Chişinău: AAP, 2008, vol. 2, pp. 182-183. ISBN 978-9975-9960-5-1.

10. GAMURARI, Vitalie. *Unele aspecte privind concepţia neutralităţii permanente în dreptul internaţional contemporan*. În: *Symposia professorum: Seria Drept. Materiale ale sesiunii ştiinţifice din 4-5 mai 2001*. Chişinău: ULIM, 2001, pp. 238-246. ISBN 9975-920-43-8.

11. LUPAN, Vlad. *Peste un deceniu de neutralitate, mai mult de zece ani de cooperare cu NATO* [online]. Disponibil: http://www.ape.md [citat 02.10.2022].

12. CEBOTARI, Svetlana. *The Republic of Moldova between neutrality and NATO membership status*. În: *Postmodern Openings*. 2010, vol. 3, pp. 83-91. ISSN 2068-0236.

13. BURIAN, Alexandru. *Schimbările geopolitice din lumea contemporană şi problemele statalităţii moldoveneşti în contextul proceselor de integrare europeană*. In: *Revista Naţională de Drept*. 2005, nr. 1, pp. 6-10. ISSN 1811-0770.

14. DORUL, Olga. *Măsurile de implementare în sistemul naţional de drept a normelor dreptului internaţional compatibile cu statutul de neutralitate permanentă a Republicii Moldova*. În: *Implementarea normelor dreptului internaţional în legislaţia naţională a Republicii Moldova*. Chişinău: Editura CEP USM, 2011, pp. 201-216.

15. MANOLACHE, Constantin. *Securitatea militară – element esenţial al securităţii naţionale*. În: *Akademos*. 2014, nr. 4, pp. 134-140. ISSN 1857-0461.

16. LAVRIC, Aurelian. *Problema neutralităţii Republicii Moldova în contextul asigurării securităţii sale*. În: *Studia Securitatis*. 2012, nr. 1, pp. 73-88. ISSN 1843-1925.

17. MIJA, Valeriu. *Conceptele de neutralitate în relaţiile internaţionale*. In: *Moldoscopie (Probleme de analiză politică)*. 2014, nr. 1, pp. 108-118. ISSN 1812-2566.

18. PLEŞCA, Valeriu. Neutralitate permanentă, un pas înainte pentru integrarea europeană [online]. Disponibil: http://www.prisa.md/rom/comments_csn_plesca [citat 02.10.2022].

19. CHIFU, Iulian. *Securitatea regională în spaţiul Ucraina – Republica Moldova – România. Trilogia reuşitei: reforme, securitate şi construirea bunăstării* [online]. Disponibil: http://www.viitorul.org [citat 06.10.2022].

20. MASTAC, Ion. *Conceptul securităţii naţionale a Moldovei pentru noul mileniu*. *Apărarea şi Securitatea Naţională a Moldovei*. Chişinău: Editura Arc, 2001. 25 p.

21. GORINCIOI, Radu. *Comentarii privind Concepţia Securităţii Naţionale a Republicii Moldova* [online]. Disponibil: https://infocenter.md [citat 06.10.2022].

22. JUC, Victor. *Edificarea relaţiilor internaţionale postrăzboi rece: aspecte teoretico-metodologice şi replieri geostrategice*. Chişinău: Editura Tipografia-Sirius, 2011. 248 p. ISBN 978-9975-4222-5-3.

23. CHIFU, Iulian. *Neutralitatea între mit, imagine şi realitate*. În: *Infosfera*. 2009, nr. 4, pp. 9-17. ISSN 2065-3395.

24. UNGUREANU, Veaceslav. *Consolidarea dimensiunii geopolitice în noua paradigmă de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova*. În: *Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european, partea a II-a* / coord. Juc Victor. Chișinău: ÎS F.E.-P. „Tipografia Centrală", 2019, pp. 269-289. ISBN 978-9975-3298-6-6.